

Motion

1981/82:95

av Stig Gustafsson m. fl.

med anledning av proposition 1981/82:57 om försvararjäv m. m.

I proposition 1981/82:57 om försvararjäv m. m. med förslag till ändring i rättegångsbalkens regler om försvarare i brottmål föreslås bl. a. vissa jävsregler för försvarare. Bestämmelsen riktar sig mot advokater och andra som på grund av sitt samröre med den misstänkte inte kan väntas utföra ett försvararuppdrag på ett korrekt sätt. I propositionen behandlas också frågor om etiska regler för advokater och insyn i Advokatsamfundets disciplinära verksamhet. Propositionen baserar sig på ett betänkande som har utarbetats av en arbetsgrupp inom BRÅ (BRÅ PM 1979: (8). Advokatverksamhet).

Den organiserade och ekonomiska brottsligheten har i dag en sådan karaktär att den knappast kan bedrivas utan rådgivning och vägledning av olika experter, däribland jurister. Advokatkåren har en central ställning i samhället, och det är därför av stor vikt att både allmänheten och myndigheterna har tilltro till advokaternas yrkesutövning. En försvarare befinner sig i en speciell situation och får inte hamna i ett jävsliknande förhållande till en misstänkt och dennes sak. I flera uppmärksammade fall som har inträffat på senare tid har det dock visat sig att så har skett.

Arbetsgruppen föreslog att i princip varje samröre med den misstänkte i form av rådgivning eller annan hjälp grundar försvararjäv, om den hjälp som har lämnats har väsentligt samband med den åtalade gärningen.

I propositionen framhålls det att en sådan regel skulle föra för långt, och förslaget avfärdas därför. Föredragande departementschefen anför att det knappast finns någon anledning att ingripa mot en försvarare som, trots samröre med den misstänkte vid sidan av försvararuppdraget, kan förväntas komma att utföra detta uppdrag på ett korrekt sätt. En regel om försvararjäv bör därför enligt propositionens förslag i stället ta sikte på de fall där samröre är av den karaktären att det kan antas komma att inverka på försvararens förmåga att utföra försvararuppdraget på ett korrekt sätt. Jävsregeln har i propositionen getts den innebörden att en person inte får vara försvarare, om han har eller har haft uppdrag åt den misstänkte eller ekonomiska förbindelser med denne och omständigheterna är ägnade att minska förtroendet för vederbörandes förmåga att iaktta vad som åligger en försvarare enligt 7 § första stycket rättegångsbalken.

Enligt vår mening bör jävsregeln ges den innebörd som arbetsgruppen föreslog. Arbetsgruppens förslag bör dock kompletteras på så sätt att även den situationen täcks in att ett tidigare samröre, som har förekommit mellan den misstänkte och den tilltänkte försvararen och som inte hänför sig till den

åtalade gärningen, faller in under bestämmelsen. Vidare bör det framgå av lagstiftningen att förbudet tar sikte på samtliga på en advokatbyrå arbetande jurister.

I rättegångsbalken finns en allmän bestämmelse om att en advokat skall i allt iakttä god advokatsed. Samma bestämmelse finns också intagen i Advokatsamfundets stadgar. Vad som ligger i begreppet god advokatsed har inte närmare preciserats i rättegångsbalken eller i Advokatsamfundets stadgar. Inom advokatkåren har det genom årens lopp utbildats vissa yrkesetiska principer. Om man vill veta vad som menas med god advokatsed får man främst gå till de avgöranden som Advokatsamfundets disciplinnämnd fällt. Sedan ett tiotal år tillbaka har också samfundet utgivit något som har kallats "vägledande regler om god advokatsed". Dessa etiska regler tar i huvudsak sikte på klienter och motparter.

Det är påfallande att förhållandet till det allmänna inte fått någon framträdande plats i reglerna. Enligt vår uppfattning är detta en brist som bör rättas till. Av den anledningen bör bestämmelsen i rättegångsbalken om god advokatsed kompletteras med en regel av innebörd att en advokat, samtidigt som han har rätt och skyldighet att lämna upplysning om gällande lagstiftning och dess anda och mening, också skall avråda klienter från att använda konstruktioner som strider däremot.

I propositionen framhålls att utformningen av de vägledande reglerna om god advokatsed bör vila på Advokatsamfundet. Föredragande departementschefen nöjer sig med att konstatera att det pågår ett arbete inom Advokatsamfundet på en komplettering av reglerna och uttrycker förhoppningen att resultatet kommer att bli tillfredsställande från allmänna synpunkter. Enligt vår uppfattning är det emellertid angeläget att en regel av den innebörd som vi föreslagit införs i lag, och vi föreslår därför att 8 kap. 4 § rättegångsbalken kompletteras med en sådan regel.

Sedan 1948 har Advokatsamfundet stadgar som fastställs av regeringen. Tillsynen över advokatväsendet utövas av styrelsen.

När anmälan mot en advokat görs hos Advokatsamfundet, eller annars fråga om åtgärd mot en advokat uppkommer, är det i första hand styrelsen som tar upp ärendet. Om styrelsen finner att en disciplinär åtgärd – dvs. uteslutning, varning eller erinran – inte är påkallad, får styrelsen avgöra ärendet. I annat fall skall ärendet hänskjutas till samfundets disciplinnämnd. Även JK har befogenheter att hos styrelsen påkalla åtgärd mot en advokat. Disciplinnämnden består av en ordförande, en vice ordförande och sju andra ledamöter. Samtliga dessa är advokater.

Den enda ändring som arbetsgruppen föreslog när det gäller disciplinnämnden var att två utomstående personer skulle utses vid sidan av de nio advokater som f. n. är ledamöter av disciplinnämnden. Föredragande departementschefen anser att regeringen bör få utse två ledamöter av disciplinnämnden. Detta överensstämmer med ett förslag som har lagts fram

av en kommitté inom Advokatsamfundet. Departementschefen anser att denna nya ordning bör kunna genomföras genom att samfundet självt beslutar om ändring i sina stadgar.

Mot bakgrund av bl. a. inträffade händelser och den allmänna diskussion som har förts med anledning av vissa advokaters medverkan i form av rådgivning och vägledning i den organiserade och ekonomiska brottsligheten är det enligt vår mening synnerligen angeläget att disciplinnämndens sammansättning ändras för att allmänhetens och myndigheternas tilltro till advokaternas yrkesutövning skall bestå. I reservationer till arbetsgruppens förslag föreslogs att disciplinärenden skulle handläggas av en särskild nämnd som är fristående från Advokatsamfundet. Det är viktigt att advokatkåren har allmänhetens förtroende. Det finns ofta misstankar om att ledamöterna i disciplinnämnden inte ingriper med tillräcklig kraft mot kolleger som har åsidosatt sina skyldigheter som advokater. Nämndens avgöranden har också inte sällan etiska bedömningar där det kan ha ett särskilt värde att lekmannasynpunkter förs fram. Av dessa anledningar anser vi att disciplinnämndens sammansättning bör förändras på så sätt att majoriteten av ledamöterna skall vara samhällsrepresentanter samt att som ordförande utses en högt kvalificerad domare. Samhällsrepresentanterna och ordföranden skall utses av regeringen. Vi anser däremot inte att det är nödvändigt att inrätta någon från samfundet fristående disciplinnämnd.

Visserligen har disciplinnämndens sammansättning hittills reglerats i samfundets stadgar, men mot bakgrund av den djupgående ändring av nämndens sammansättning som vi här föreslagit bör bestämmelser om lekmannamedverkan finnas i lag såsom är fallet i andra liknande sammanhang.

När det gäller myndigheters hänvändelse till Advokatsamfundet i disciplinära frågor föreslog arbetsgruppen att en rekommendation skulle utfärdas om att myndigheter, som i sin verksamhet iakttar en anmärkningsvärd omständighet i advokats handlande, fäster samfundets uppmärksamhet på saken. Föredragande departementschefen anför att han inte nu är beredd att ta ställning till denna fråga. Vi anser att det finns ett starkt behov av informationsutbyte mellan myndigheter och samfundet. Det ligger i både samhällets och samfundets intresse att det är väl sörjt för att missförhållanden inom advokatkåren på ett så tidigt stadium som möjligt kan upptäckas och beivras.

Det finns därför ingen anledning att avvakta ytterligare utredning, utan man bör redan nu kunna ta ställning till denna fråga. Av denna anledning föreslår vi att en författningsbestämmelse införs om sådant informationsutbyte mellan myndigheter och samfundet som här avses.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändringar i vad gäller advokatverksamhet enligt de riktlinjer som anförs i motionen.

Stockholm den 12 november 1981

STIG GUSTAFSSON (s)

LISA MATTSON (s)

ANITA GRADIN (s)

SIVERT ANDERSSON (s)

OSKAR LINDKVIST (s)

